

STADBASERT ENTREPRENØRSKAP OG LÆRING

“Placebased education and
community development”

*Referat fra studietur til Nailsworth og Stroud,
Cotswold, England 19. – 22. oktober 2011*

Deltakere foran The Bear of Rodborough Hotel:

Cecilie Bugge, Mia B. Øyri, Sue Reed, Gry Lie Roberts, Dag Nordsveen, Aksel Hugo, Bjørg Fritsvold, Erling Krogh, Erling Oppheim, Morten Clemetsen, Jorun Barane, Martin Large, Foran: Venke Sjørnsen og Lisbeth Engebretsen. Foto ved Nat Mead

Deltagere:

Cecilie Bugge, (SJH)
Morten Clemetsen, (Aurland Naturverkstad)
Lisbeth Engebretsen, (Stend Vidaregåande skule)
Björg Fritsvold, (SJH)
Erling Krogh, (UMB)
Nat Mead, (SJH),
Gry Mørk, (Nærøyfjorden Verdsarvpark)
Dag Nordsveen, (Gjest)
Erling Oppheim, (Nærøyfjorden Verdsarvpark)
Gry Lie Roberts, (Gardbrukar)
Venke Sjursen, (SJH)
Anne Marie Bøtun Øyri, (lærarar/bonde Fresvik)

Reiseledere:

Jorun Barane, (SJH, Ressurssenteret)
Aksel Hugo, (UMB)

Bakgrunn for studieturen

Studieturen inngår som del av planleggingen av kurs i Stadbasert Entreprenørskap og Læring. Ansvarlige for kurset er UMB, Seksjon for læring og lærerutdanning (SLL) i et samarbeid med Ressurssenteret ved SJH. Dette utviklingsprosjektet er finansiert av KIL (Kompetanseutviklingsprogrammet i landbruket), og har som målsetting å sammen *utvikle et pilotkurs i 2012* som fra 2013 så vil tilbys til andre regionalparker/kommuner nasjonalt.

Programmet var lagt opp med tre ulike case-studier knyttet til regionen Cotswolds, vest i England. Etter ekskursjonene var det satt av tid til samlet refleksjon og samtale hver dag med tanke på aktualitet og overføringsverdi til kurs- og stedsutvikling hjemme.

Planlegging og deltakelse i studieturen var samordnet med forprosjektet "Verktøy for berekraftig stadutvikling. Stadbasert læring og stadformidling". Dette prosjektet er delfinansiert av Sogn og Fjordane fylkeskommune gjennom LA 21 midlar, Sogn Jord- og Hagebruksskule og Aurland Naturverkstad.

Torsdag 20.10.2011

Ruskin Mill College: Terapeutisk håndverksbasert utdanning Craft based therapeutic education (Aonghus Gordon)

Ruskin Mill College er et av i alt 5 college med ca 800 ansatte, som arbeider med ungdom (alder 17-25) med spesielle behov, med utgangspunkt i håndverk og landbruk. Innenfor sitt fagområde har de mottatt den høyeste utmerkelse utdanningsinstitusjoner kan få i England (Beacon Award). Aonghus Gordon fikk i 2006 prisen *Social Entrepreneur of the Year* i England.

Figur 1. Aonghus Gordon fortel om Ruskin Mill dalen, Foto: Nat Mead

Del 1: Innføring

Aonghus Gordon ønsket oss velkommen i Festival Room på Ruskin Mill, en tidligere stor ullmølle som nå er omgjort til verksteder og kontorer for colleget. Gjennom en personlig fortelling av sin egen biografi beskrev han skritt i skolens utvikling og den pedagogisk-terapeutiske tenkningen som ligger til grunn for skolen. Sentralt i beskrivelsen var det han kalte "the process of adolescence" (ungdomsprosessen = fra barn til voksen); både i eldre tider og i dag. Ungdomsprosessen handler om å finne sitt eget ståsted i seg selv "becoming an identity ...å bli en egen personlighet som kan bære seg selv. Her kommer håndverket inn og møtet med 'motstand i materialet'. "How do I give resistance so I experience self?". I møtet med motstand handler det om å lage en situasjon som skaper en kreativ spenning; "creative tension" og å lage individuelle utviklingsløp tilpasset hver enkelt elevs emosjonelle, fysiske og kognitive behov. I hvert college er det utviklet et mangfold av håndverksrelaterte verksteder og landbruksrelaterte arbeidsområder, som utgjør kjernen i læreplanen – til dette knyttes så i annen omgang læreplanmål innenfor lesing, regning og sosiale og kommunikative ferdigheter.

Det er også avgjørende hvilken profesjonell sammenheng disse verkstedene står inne i. Det er ansatt håndverkere som også driver produksjon i samvirke med utdanning, slik at det som produseres står i en autentisk tjenesteytende sammenheng. Et eksempel er produksjon av ørret, som røkes, pakkes og også selges av studentene. I et møte med kjøper oppstår noe unikt, nemlig respekt for hva du har bak deg. Det er mange ansatte i bedriften som både driver egen produksjon (2 dager i uken) og samtidig er lærere (3 dager i uken). Slik kommer studentene i berøring med autentisk kunnskap og autentiske lærings situasjoner. "The idea is to make products that serve people".

Aoungus Gordon snakket også mye om å skape virksomhet ut fra det stedsbaserte "to source the material in the local" . I møte mellom elevenes behov (therapeutic education) og dalens behov skjer det forvandling og foredling av begge (double transformation).

Del 2: Terapeutisk håndverksbasert utdanning

Etter foredraget var det en tur i dalen med fokus på det pedagogiske håndverket som er utviklet gjennom håndverksbasert terapeutisk utdanning. Aoungus tok oss med inn i en rekke av naturbruks- og håndverksstasjonene plassert langs stien oppover i dalen. På hver stasjon ga han ordet til elev og lærer som henholdsvis demonstrerte håndverket og redegjorde for håndverksaktivitetens betydning for elevenes selvutvikling og mestring. På denne måten fikk vi en konkret opplevelse av og ofte også en innlevelse i håndverket og den virkning utøvelsen hadde på eleven. Redskapshåndtering og den skapende aktiviteten i hvert enkelt håndverk krevde en sammensatt kroppskoordinering. Ved å øve ulike håndverk med tydelige og konkrete mål bygget elevene kroppsbeherskelse og opplevelser av mestring. Samtidig laget de produkter som virket oppdragende, for eksempel en krok å henge klærne på (fremmer rydding) og en stol å sitte på.

Figur 2. Ein av studentane ved Colleget viser oss dreining av fersk trevirke, Foto; Jorun Barane

Mange elever på Ruskin Mill College har tilknytningsproblemer og opplever vansker sosial samspill. Aoungus var forbilledlig i sin direkte kontakt med alle han møtte på turen og i sin oppriktige forventning og tillit til at de kunne gjøre rede for sine virksomheter. I det sosiale samspillet i dalen og i utførelsen av håndverk øves hele tiden sosiale og praktiske ferdigheter. Samtidig viste reisen gjennom dalen gjennomarbeidede sammenhenger. For det første var det en klar sammenheng mellom hva som foregikk på de enkelte steder i dalen og de naturmessige og kulturelle ressurser akkurat dette stedet

kunne by på. For det andre utfylte de ulike aktivitetene til sammen lemmene og organene i en forståelig samfunnsorganisme. Hver aktivitet ga varer og tjenester som hadde en mening fysisk, kulturelt og/eller økonomisk, og til sammen fikk vi, og dermed ganske sikkert også elevene, opplevelsen av et sammenhengende samfunn som var mulig å gjennomskue, mulig å håndtere og som fordret elevenes deltakelse.

Gjennom utviklingen av virksomheter i dalen erfarte vi hvordan Ruskin Mill har utviklet pleie av landskapet, hagebruk, settefiskanlegg, skogbruksvirksomhet og øverst i dalen gårdsvirksomhet og (charcoal-making, green woodwork, pottery, gardening). Det sentrale motivet i håndverksbasert utdanning er at det er møtet med materialet selv som er oppdrageren, og som gjennom det som kreves fordrer en utvikling av en rekke praktiske, emosjonelle og kognitive egenskaper.

Del 3: Sosialt entreprenørskap

Etter lunsj gikk vi gjennom dalen med fokus på hvordan hele dalen skritt for skritt har blitt "erobret" og de ulike virksomhetene og verkstedene har blitt utviklet. Samspillet mellom skolen og lokalsamfunnet har vært en nøkkel – både i motgang og medgang. Aounghus var meget bevisst på bruke hvert områdes kulturhistorie som inngang til nye prosjekter. Ved å bygge på en klar tråd til kulturelle brukstradisjoner søkte han å møte lokale innvendinger med deres egen medisin, de lokale verdier. Innvendingene hadde til dels vært meget kraftige, men resultatet av kampene gikk ofte i Ruskin Mills favør forutsatt at de hadde tatt historien på blodig alvor.

Figur 3, "Å byggja ut frå staden" The Fieldsenter tek form, Foto: Jorun Barane

Figur 4, Sam leder byggeprosessen sammen med studenter, Foto: Jorun Barane

Skolen har utviklet en egen etterutdanningsavdeling (Hiram Institute) med tilbud til ansatte (lærlinger, grunnutdanning, bachelor og masternivå) basert på praksisforskning i egen virksomhet. Siste punkt på programmet var gårdsbruket med egen gårdsbutikk og et nytt forskningsbygg som var under bygging. Begge steder fikk vi en omvisning. Et gjennomgangsmotiv i det sosiale entreprenørskap slik det ble beskrevet var også her 'å bruke motstand' til å finne kreative løsninger.

Del 4: Ettermiddagsseminar – samtale

Tilbake på hotellet hadde vi halvannen time med refleksjon og samtale basert på det vi hadde sett og opplevd. Gjennom samtaler to og to var oppgaven å høste læring fra dagen. Gruppens erfaringer ble deretter referert kort i plenum.

Noen momenter fra samtalen: "... kreative prosesser krever motstand, men må stå i en sammenheng og krever et kollegie" "... la merke til at han ser alle vi møtte underveis", "... det åndelige og materielle går hånd i hånd i dalen her.", "... flinke til å løse floker og bidra til samhandling", "... kulturminnesatsing, håndverk og kunsthåndverk i forhold til identitet er uforløst i parken - sette dette i et system..", "... fleksibilitet i forhold til å finne løsninger, tilpasse bringebærhøstinga til ungdom med kvite joggesko", "... blikk for det en har rundt seg, oppdage historien geologisk og kulturelt for å se muligheter i dag", "... bli kjent med rammene, hva er mitt spillerom innenfor disse rammene", "... i motstand er løsningen". "... møte blikket, jeg ser deg". "... idealer og pågangsmot; å få noe ut av en så mygla dal, fornuftige opplegg for spesialelever". I oppsummeringen ble det vektlagt at koblingen av stedets ressurser med prosjekter som flettet sammen fysiske, økonomiske og økologiske elementer er et godt eksempel på en bærekraftig utvikling og bruk av et område. Et bilde på hvordan et åndelig prosjekt konkretiseres og et praktisk forbilde for verdensarvsparken, men også for grender og kommuner. Inspirasjon for stedsbasert læring og entreprenørskap. Eksempelene var så mange og mangfoldige at de fleste hadde noe å lære fra Ruskin Mill, og derfor ble diskusjonen rik og med mange forskjellige fasetter.

Fredag 21.10.2011

Nailsworth: stedsutvikling gjennom situert lokal deltagelse

The role of art and place in community development (Sue Reed)

Fredag ble vi møtt av Sue Reed (tidligere ordfører i Nailsworth) på busstasjonen. Hun tok oss på en vandring gjennom steder og hendelser i stedets utvikling. Det har de siste 30 årene vært en mobilisering av "befolkningens stemme" gjennom intervjuer av gamle og innvandrere, utvikling av festivaler og kunstprosjekt; et fokus på stadkjensle; forholdet mellom folk, virksomhet og sted. Metoden for å fremme lokal deltagelse har vært å gjøre det tilgjengelig for folk å delta og å føye til 'deres stemme'. Prosessene har vært politiske, men Sue mener at deltagelse på det politiske nivå ikke er nok til å skape reell deltagelse; det avgjørende er at folk i prosessen i tillegg får anledning til å ytre seg konkret inn i noe som skjer i landskapet.

Figur 5. Sue Reed og deltakere i samtale om fremtidig bruk av "Community" senteret, Foto: Jorun Barane

Vi avsluttet ekskursjonen ved Park Wood Community Centre – en bygning som akkurat stod ferdig. Der ble vi møtt av tre damer (en av dem fungerende varaordfører) og av ordføreren i Nailsworth. De serverte oss te og inviterte oss til en samtale om senteret og prosesser knyttet til 'community development'. Et hovedspørsmål fra deltagerne var hva som var nøkkelen til den aktive lokale mobiliseringen. Det ble også bemerket at stedet ikke hadde noen 'ferdig bruksplan', men var satt der for å fylle de behov som innbyggere selv hadde. Et annet motiv for samtalen var det engelske lokaldemokratiet, med town og parish councils – som er et demokratinivå under kommunenivået i forhold til det norske systemet. Her er det forventet at det er lokal deltagelse og innflytelse på alle plan – og de har også innflytelse på beslutninger på kommunenivå (district council), som i større grad har både beslutningsmyndighet og budsjett til å ivareta lovpålagte oppgaver som byggesaker, skole, veg, vann kloakk etc. Town council har dermed en tydelig rolle i lokalsamfunnet som igangsetter av tiltak som alle er innforstått med at må løses med stor, frivillig egeninnsats.

Figur 6. "Fish and Chips" på den lokale puben Britannia, Foto: Jorun Barane

Lunch med lokale gjester på puben Britannia i Nailsworth. Der Eiendoms- og næringsutvikler James Chamberlain orienterte om sin rolle i samspill med lokalsamfunnet og betydningen av et attraktivt og levende lokalmiljø.

Ettermiddagen vart brukt til kreative øvelser i arbeidsverksteder på Ruskin mill med både filting og tegning.

Figur 7. Filt teppet eit samarbeids prosjekt til Community senteret, Foto: Jorun Barane

Samtale dag 2:

Morten Clemetsen innledet til samtale med et forslag til en modell som kan brukes til å strukturere arbeidet med kurs og utviklingsprosjekter. Modellen er utviklet av Patrick Geddes (1844-1932), en skotsk biolog, lærer, sosial reformator som også regnes som å være grunnleggeren av faget regional planlegging. Modellen kobler prosesser med utgangspunkt i samspill mellom sted (place-work-folk), læring (sense-experience-feeling), entreprenørskap (imagery-ideation-emotion) og nyskaping (achievement-culture-ethopolity) – hvor en kan ha ulike inngangsporter inn i modellen alt avhengig av hvor en kommer fra (skole, entreprenør, forvaltning). Etter en kort innføring og samtale om modellen, gikk vi igjen sammen to og to for å bruke modellen til å reflektere over det vi hadde opplevd på ekskursjonen med Sue.

Nat: "... was most impressed by the efforts we saw to build community – you are very engaged in the history of the place and show great interest in the local people" Morten:– det som settes i gang (kunstprosjekter, festivaler, byggeprosjekter), skjer i et langsiktig perspektiv, Bjørg: "... hvordan arbeider vi med verktøy for felles billeddannelse (tools for common imagery)?" Erling O.: "... frivillig ulønna innsats for felleskapet – en del av folkesjela - vi er ikke der. Hvordan etablere den indre energien? - .. vi er vant til at andre tar ansvar. National Trust = making values: organized in a good way." Erling K.: "... to find the inner motivation to act in the right squares (entreprenørskap og nyskaping) .. most people in Norway are not engaged in environmental issues because they think it is taken care of by the Labour party.... Possible process in the park of social and cultural entrepreneurship .. a mentor function (veilederfunksjon) towards volunteers? The park as facilitator for "fire" souls"" Verdsarvparken kan på mange måter fylle same rolle som Nailsworth town council som tilrettelegger og finansiering av tiltak som bygger på frivillig innsats. Sue: "... the prepared walk for today was changed, changed what I had prepared .. had sufficient tools in my backpack. Great pleasure to share with you and to be heard. Jorun: .. passe på ilden, need to make place for the right squares – what we saw today was also a 'field centre', it has a relation to what we saw yesterday." Venke: "...interessant med lunsjen og James Chamberlain (lokal gründer og businessmann) sin rolle i dette bildet, var klar over rollen til disse frivillige og de visste om hverandre." Fiona: "... I could place the story telling inside the model of Morten. Felleskap og identitet. Lære seg å ikke bare bli glad i, men også stolt av plassen." Gry: "... genuin følsomhet i forhold til hva lokalsamfunnet treng – grunnleggende respekt og tillit til lokalbefolkningen ... eksempel eika som ble plantet, lage et forbilde for det nye bygget – ikke forhåndsbestemt hva nybygget (community center) skulle inneholde ... respekten for folket og omtanken for folket." Cecilie: "... også viktig hva vi *gjør* sammen, betydningen av de venstre rutene (felleskap i sted, arbeid, læring), viktig å være lenge nok i rute 1 og 2 før man går videre." Lisbet: "... hvordan jobber man i høyre hjørnene (med det skapende sammen), å bli gitt noen faste rammer (den ferdige fysiske bygningen) er også en åpner." Dag: (to Sue) "... all process we have seen today: an open meeting place – you listen, and bring down the hinders – the festivals also – actually everything as a red thread." Sue: "... I always trust that something will happen."

Fredag kveld før middag hadde vi fortelling ved "Storyteller" Fiona Eadie ho fortalde «Tales from the Track» fra levd liv i Ruskin Mill dalen, det gjorde inntrykk på forsamlingen.

Lørdag 22.10.2011

Stroud and the Cotwolds: sosial økologi og regional planlegging Social ecology in Cotswolds (Richard Keating and Martin Large)

Lørdag morgen ble vi møtt av Richard Keating og Martin Large på hotellet som tok oss på en vandring fra høylandet med fellesbeite ("the commons") og ned til byen Stroud. Vi fikk en innføring (PC-video) av Richard Keating i hans metode; med eksempel på å bruke *vandringer* i lokale medvirkningsprosesser. Eksempelet var knyttet til et større regionalt kanalprosjekt som også er et case i hans eget doktorgradsarbeid. I filmen som ble vist, ønsket han å få fram hvordan befolkningens personlige engasjement og deltakelse i møter og planprosesser er et reelt, skapende arbeid som også må anerkjennes som stedsutvikling (community building).

Figur 8, Richard Keating fortel om landskapet og lokale medvirkningsprosjekt i Stoud, Foto; Jorun Barane

Fra hotellet på Rodborough Common på høylandet over "the five valleys", vandret vi gjennom beitelandskapet, som er del av en stort regional landskapsvernområde. Området er eid og forvaltet av the National Trust og forvaltning av landskapet skjer i nært samarbeid med frivillige i området¹. Det er utpreget flerbrukstankegang, hvor beiting, golf og friluftsliv foregår hånd i hånd. Gjennom vandringen ble det vist eksempler på lokale prosjekt og prosesser som har til hensikt å utvikle eierskap og samvirke mellom befolkning og landskap. Det ble dessuten trukket fram eksempler på utfordringer i kjølvannet av nyliberal kapitalisme. Enkelte næringsprosjekter, som en vindmølle, møtte stor lokal motstand fordi det var en bedrift eid av en enkeltperson som ville drifte mølla uten å gi fordeler til lokalbefolkningen. Videre sliter man med å ta vare på områder i randsonen til fellesområdene. Et meget viktig bynært beiteområde og en

¹ Les om National Trust: <http://www.nationaltrust.org.uk> og pL Wikipedia

landskapsmessig portal fra the Commons til Stroud er tilegnet av et utviklingselskap og truet av utbygging.

Stroud og området omkring er også i europeisk sammenheng en pioner i forhold til modeller for å utvikle et samvirke mellom produsenter, forbrukere og foredling/salg. Ekskursjonen ble avsluttet med et besøk på 'farmers marked' som har vokst seg stort de senere årene.

Seminarsamtale dag 3:

Mia: ... må ha andre ting enn møter, det tar så lang tid med møter. Bjørg: ... allmenning (commons) og eiendomsrett, tilgjengelighet og rom for alle i det samme landskapet: lyst til å jobbe mer med det og studere det.?: Må ha med alle alderstrinn. ... juletre for hundeeiere ... eksempler på at alle kan bidra inn .. markedet ... kanalprosjektet .. interessant at de bruker internett (Martin) i forhold til lokale prosesser .. interessant med ulike fellesløsninger på å løse beitetrykket. Nat: ... ser alle elementene – walking interessant som metode ... å se bilder sier 100 ganger mer enn ord .. og å vandre i landskapet selv 1000 ganger mer enn bilder. Lisbeth: .. interessant å se vandringer som metode, kjekt å få et bilde av metoden. Venke: ... arrangere turer for andre – tenker på muligheter for å arrangere studieturer hit. Erling: tenker på to ting: .. hva det åpne rommet har som potensiale – åpent rom som ikke er fylt på forhånd ... (2) og på den andre siden å legge til rette. Tilsynelatende kan åpning og tilrettelegging være motsigelser, men det er mulig å håndtere to forskjellige tilnærminger samtidig. Mia: fantastisk by – unge og voksne i blanding: Morten: ... betydningen av turen vi har gjort for landskapet.

Studieturen ble avsluttet med å fastsette 16. november som dato for oppfølgende arbeidsverksted i Aurland, med invitasjon til flere som ikke kunne være med på turen.

Figur 9, Bondens marknad i Stroud, Foto: Jorun Barane

Figur 10. "The town crier in Nailsworth" Foto: Jorun Barane

Aurland / Ås, 31.10.2011

Ressursenteret ved
Sogn Jord- og Hagebruksskule
www.sjh.no/ressurscenter
tlf. 57 63 26 50

Universitetet for
miljø- og biovitenskap
www.umb.no
tlf. 64 96 50 00